

El Escorial

Vijfenveertig kilometer ten noordwesten van Madrid ligt de plaats El Escorial op een hoogte van bijna duizend meter in de *Sierra de Guadarrama*. Deze sierra maakt deel uit van de zeshonderd kilometer lange oost-west lopende centrale Spaanse bergketen, waartoe ook de Portugese *Serra de Estrela* behoort.

Wat de oorsprong van de naam El Escorial is, is niet duidelijk. *Escorial*

betekent letterlijk gestorte puinberg, de overblijfselen van metallurgische bedrijvigheid, maar waarschijnlijker is, dat de naam van deze plaats is afgeleid van de term *el ésculo*, waarmee een vroegere boomsoort die in de omgeving massaal voorkwam werd aangeduid. Op het grondgebied van El Escorial zijn resten gevonden van een Romeinse weg, maar pas in de elfde of twaalfde eeuw was sprake van een nederzetting, wellicht ten gevolge van pogingen om het gebied te (her)bevolken.

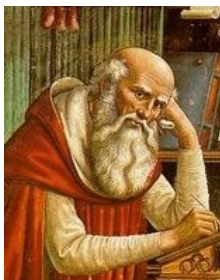

Nu is El Escorial een stadje van ongeveer veertienduizend inwoners dat prima bereikbaar is vanuit de hoofdstad met de Cercanías, het onvolprezen regionale spoorwegsysteem dat Madrid rijk is. Natuurlijk geniet het vooral bekendheid vanwege het klooster dat in opdracht van Filips II werd gebouwd. Hij besloot daartoe ter nagedachtenis van de overwinning op 10 augustus 1557 van de Spaanse legers op de Fransen in de slag bij Saint-Quentin (zestig kilometer ten oosten van Amiens in Noord-Frankrijk). Op 15 april 1561 schreef Filips II aan het hoofd van de orde van Hiëronymus dat hij uit erkentelijkheid voor de Heer, die hem de overwinning had geschonken, een klooster zou laten bouwen.

Filips II
1527 - 1598

Omdat 10 augustus de feestdag was van Sint Laurentius (San Lorenzo), werd de volledige naam van het klooster: *Monasterio de San Lorenzo de El Escorial*. Maar met de bouw van dit kloostercomplex wilde Filips II tevens de wens van zijn vader, Karel V, in vervulling laten gaan om een waardige plaats te creëren voor het familiegraf van het koningshuis.

De orde van Hiëronymus omvat de volgelingen van Hiëronymus van Stridon, (Stridon in Dalmatië, ca. 347 - Bethlehem, 30 september 420), één van de vier kerkvaders. Hiëronymus vertaalde de Bijbel uit het Grieks in het Latijn (de zogenoemde *Vulgata*). De orde ontstond in 1378 en kenmerkte zich door soberheid en boetedoening, wat koning Filips II zeer aansprak. Het Spaanse koningshuis heeft de orde ruimhartig gesteund en wees haar vele kloosters toe waaronder dat van Guadalupe, van Cáceres, het klooster van Yuste, dat door Karel V was uitgekozen om zijn levensavond te slijten, en bovenal: het klooster van El Escorial.

Opdracht tot de bouw werd gegeven aan Juan Bautista de Toledo, de hofarchitect onder wiens leiding de eerste steen werd gelegd op 23 april 1563. De Toledo stierf in 1567, waarna het werk werd voortgezet door Juan de Herrera, een architect die ook het koninklijk paleis in Aranjuez bouwde en die lange tijd de Spaanse architectuur heeft bepaald. Zijn sobere bouwstijl staat bekend als het *Herrianisme* en wordt gekenmerkt door strakke lijnen en het bewust weglaten van ornamentering. De voorgevel van het Escorial is daar een goed voorbeeld van. Op 13 september 1584, eenentwintig jaar na aanvang van de bouw, was het kloostercomplex gereed.

Het klooster, opgetrokken uit granietblokken afkomstig uit de Sierra de Guadarrama, heeft een rechthoekige vorm met op elk hoekpunt een toren. Het is de vorm van een rooster, waarmee verwezen wordt naar het rooster waarop Sint Laurentius werd gemarteld. De strakke gevels omsluiten diverse patio's, waarvan die direct achter de hoofdingang de indrukwekkendste is: de Patio de los Reyes. Achter de patio bevindt zich de basiliek waarin vrijwel alle overleden koningen van Spanje begraven liggen. Het bouwwerk was in zijn tijd waarschijnlijk het

grootste ter wereld en beslaat een oppervlakte van 33.327 m². Behalve een enorme bibliotheek met veertigduizend werken, bevat het Escorial een prachtige kunstcollectie met werken van o.a. Velazquez, Tintoretto en Jeroen Bosch. Een collectie van vijfenzeventighonderd relikwieën die Filips schonk aan het klooster is verspreid te vinden door het gebouw, maar vooral geconcentreerd in de basiliek.

In 1984 werd het Escorial op de lijst geplaatst van het culturele Werelderfgoed. Maar het is niet alleen een grandioos voorbeeld van bouwkunst. Filips II, die erg van de natuur hield, zag het ook als een zeer geschikte plaats voor verpozing en meditatie.

Willem Peeters, 10 juli 2010